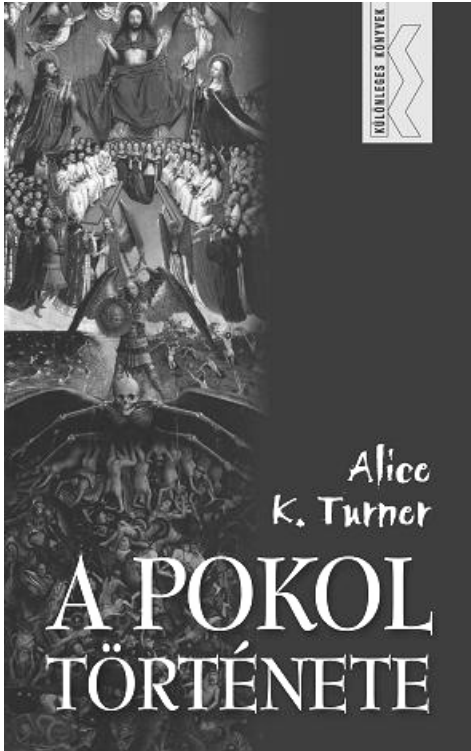

Bibliopolium

Alice K. Turner: *A pokol története.*

Fordította: Szieberth Ádám. General Press, Budapest 2007. 356 old.
ISBN 9789639648647

A szerző vallomása szerint a könyv nem kimondottan tudományos szakmunka, mégis számtalan tudományos forrást használt fel megírásához. A könyv a poklóról szól, amely „a keresztény vallás szerint a léleknek, illetve a személyiség életben maradt részének egyik lehetséges úti célja a kettő közül” (7. old.). A többi nagy világvallásnak is megvan a maga poklóról alkotott felfogása, és ezek a poklok „meglehetően hasonlítanak a keresztény gyehennához” (7. old.). Ha összehasonlítjuk a különböző vallások poklóról szó-

ló tanítását, páratlan vallástörténeti jelenséggel találkozunk – vallja a szerző. Azt figyelte meg ugyanis, hogy egyik vallás poklában sem „lakik a lélek az idők végezetéig, és egyik vallás sem emelte olyan fontos rangra a poklot, mint a kereszténység, ahol a kegyetlen kínszörnyű, földalatti birodalmává lett. Ez a birodalom a legendák, a mítoszok, a vallásos hit sűrű ködébe burkolódik, és körülengeli még valami, amit távolságtartóan talán valamiféle kétes értékű pszichológiának nevezhetnénk.” (7. old.)

A könyv szerzője a következő kérdésekre keresi a választ: „Milyenek gondoljuk a poklot? Hogyan alakult ki ez az elképzelés? És vajon hogyan változott az évszázadok során a pokol topográfiája?” (8. old.)

A szerző úgy vélekedik, hogy a pokol a gondolkodástörténet legnagyobb szabású építménye, „amelynek főépítészei olyan szellemóriások voltak, mint Homérosz, Vergilius, Platón, Szent Ágoston, Dante, Bosch, Michelangelo, Milton, Goethe, Blake, és még folytathatnánk a sort” (8. old.). A pokol fogalmával szorosan összekapcsolódik az ördög, a sátán kérdésköre is. Szerzőnk mindjárt könyve elején tisztázza, hogy ez a könyv nem az ördögről szól. Nem „diabológiával” foglalkozik tehát, hanem a lényegesen egyszerűbb „infernológiával”.

Álljon itt a szerző vallomása, amelyből megtudjuk, honnan származott a könyv megírásának ötlete: „Nos, az egész úgy kezdődött, hogy – jócskán megkésve – föl-

fedeztem magamnak Gilgamest, Enkidut, Inannát és Ereskigalt. Annnyira meglepett és lenyűgözött a mezopotámiai mitológia, hogy arra gondoltam, bebarangolhatnám kissé a többi »alsó világot« is. Utam során olyan helyekre vetődtem el, amelyekről nem is álmodtam volna.” (12. old.)

A könyv szerzője kronologikus sorrendben tárgyalja az alvilágról alkotott nézetek változatos formáit, a legkorábbi írásos emlékektől, a sumér eposzoktól az egyiptomi Halottak könyvéig át egészen napjainkig. Könyvében ötvöződik a vallástörténet, művészettörténet, irodalom, filozófia és a pszichológia.

Az elsőtől a hatodikig terjedő fejezetekben a pogány kultúrák pokol-képzetét mutatja be. Az első fejezetben a mezopotámiai mitológia pokolképét vázolja fel, amelynek legfőbb és legismertebb forrása a hős király történetét elbeszélő eposz, a *Gilgames*, amely akkád, sumér, hetítia nyelven is fennmaradt.

A mezopotámiai mitológiát ismertető fejezet után az egyiptomi mitológiával ismerkedhetünk meg. A Halottak könyve és a királysírok feliratai mind-mind arról tanúskodnak, hogy az egyiptomiakat erősen foglalkoztatta a halál utáni élet.

Ezt követi a zoroasztrianizmusról szóló fejezet, majd a klasszikus Hádész és Platón pokláról szóló elképzelésének ismertetése után a római hitvilág poklának bemutatása következik, amelynek Vergilius *Aeneise* a fő forrása.

A hetedik fejezet az ószövegségi *seóht* mutatja be, majd a következő két fejezet a gnosztikus irányzatok, valamint a manicheizmus elképzeléseit ismerteti.

A keresztyén pokolkép ismertetése a tizedik fejezettel kezdődik: Pál apostol és az evangéliumok szerzői pokláról szóló tanításának ismertetése után A jelenések könyvéből kibontakozó pokolképről olvashatunk, ezt pedig a Jézus pokolra szál-

lásáról és az Antikrisztusról szóló fejezet követi.

Az utolsó ítéletről szóló fejezetben a korai egyházatyák tanítását ismerteti, végül pedig az apokrif apokalipszisek „pokoltúrái”-val ismerkedhetünk meg.

A középkori teológusok pokláról szóló tanításának részletes ismertetése után a poklot megjelenítő misztériumjátékokról, a purgatóriumról és Dante pokláról kapunk képet. A szerző önálló fejezetekben mutatja be a késő középkor, a reformáció és a barokk korának pokláról szóló tanítását, majd Milton *Elvesztett Paradicsom*ának pokollal kapcsolatos szakaszait ismerteti.

A *mechanikus világegyetem* című fejezetben a pokol „hanyatlásának” kezdetéről olvashatunk, és ezt követi a felvilágosodás kori elképzelések sora. Ez után Swedenborg víziójáról, Goethe *Fauszt*járól, a tizenkilencedik század és a romantika pokolképét, végül pedig az univerzalizmus pokoltagadását és Freud pokolképre gyakorolt hatását ismerhetjük meg.

A szerző végül arra a végkövetkeztetésre jut, hogy „a hitoktatásból valószínűleg el fog tűnni a pokol, és ezt a folyamatot tovább siettethetik a halálközeli élményekkel kapcsolatos kutatások. Rugalmas, jól használható metaforaként azonban túl értékes ahhoz az alvilág, hogy könnyű szívvel lemondjunk róla, bár bizonyára a jövőben is folyamatosan változik majd, ahogy az ókori Mezopotámia óta mindig is tette.” (335. old.)

Jóllehet ez könyv, amely a pokláról alkotott elképzelések fejlődését mutatja be, nem mondható kimondottan teológiai szakmunkának, a dogmatörténész, a dogmatikus, a vallástörténész, az apologetikus, a lelkipogató és minden érdeklődő olvasó hasznos ismereteket találhat benne.

Papp György